

Megyénk növénytermelésének fontosabb célkitűzései a második ötéves tervben

A második ötéves terv komoly feladatok elé állítja a mezőgazdaság dolgozóit. Az új tervidőszak végén a mezőgazdaságnak 27 százalékkal kell több terményt és állati terméket biztosítani az első ötéves terv idején elértnél.

A párt Központi Vezetősége által vitára bocsátott országos érvényű célkitűzéseket természetesen nem szabad megyénkben mereven alkalmazni, hanem

messzemenően figyelembe kell vennünk eddigi eredményeinket és a megye határain belül meglévő adottságokat. Amikor ugyanis megyénk növénytermelése hozamának fokozásáról beszélünk, nem feledkezhetünk meg elsősorban természeti adottságainkról, amelyek részben kedvezően, részben kedvezőtlenül, de mindenképpen befolyásolják a várható terméseredményeket.

Természeti adottságaink nem kedvezők

Természeti adottságainkat vizsgálva elmondhatjuk, hogy azok nem kedvezők, s ennek következtében a terméymennyiség 27 százalékos növelése nem kis feladatok elé állít bennünket.

Megyénkben a hőmérséklet rendkívül szélsőséges. A nyár meglehetősen meleg: a tenyészidőszak két héttel, a nyári nagy meleg 17 nappal hosszabb ideig tart, mint az ország más megyéiben. Mindez lehetőséget ad a hőigényesebb növények, így a rizs, az aprómagvágú termelésére. A nyári legmagasabb hőmérséklet plusz 39, a téli legalacsonyabb mínusz 30 fok. A 70 fok ingadozás a termelést nem egy esetben bizonytalanná teszi.

A megyében egy esztendő alatt 466 mm esőre számíthatunk. Ez a csapadékmennyiség az évek 75 százalékaiban biztosan megáztatja a földet. Az őszi azonban száraz, s így az őszi vetések időpontja gyakran eltolódik, mint pl. az elmúlt évben is. A téli csapadék kevés, a hótakaró rövid ideig marad meg, ezért a nagyobb hidegek alkalmával a növények kifagyásának veszélye igen nagy. A nyári csapadék bizonytalan, éppen ezért a káposztok termelése — különösen a szikes

területeken — öntözés nélkül kockázatos.

A Nap egy-egy esztendőben átlagosan 2000 órán át süt. A természetes fény sok ultraviola sugarat tartalmaz, ami lehetővé teszi vitaminokban gazdag növények termelését.

A talajadottságok rendkívül változatosak. Túlnyomórészt a Szolnok megyei, a tiszaháti, a Körös és a Berettyó vidéki lösztalajok dominálnak. Meglehetősen nagy kiterjedésű a mésztelen, erősen vagy közepesen kötött, savanyú réti-agyag talaj. Ez mintegy 200 000 kat. holdat tesz ki. A szikes talajok mennyisége pedig meghaladja a 150 000 kat. holdat. A lösz-talajokon a legváltozatosabb növénykultúrát meg lehet honosítani. Nem mondhatjuk el azonban ezt a szikesekről. Itt ugyanis a vezér-növény: az őszi kalászosok, a rizs, a rövid tenészeitű kukorica, a lucerna és az édes szudáni cirokfű.

Szükséges megvizsgálunk, hogy a kedvezőtlen adottságokon tudunk-e változtatni, s ha igen, akkor hol, s a változtatás által milyen mértékben tudjuk a terméseredményeket növelni.

Az öntözéses gazdálkodás fejlesztése érdekében

Megyénk egyik legkedvezőbb adottsága — az öntözés. Ezt a lehetőséget azonban korántsem, illetve csak egyoldalúan használtuk ki az első ötéves tervben. A rendelkezésre álló víz jelenleg mintegy 22—23 000 kat. hold rizs és kétszer ennyi másfajta növény öntözéséhez elegendő. Ugyanakkor ebben az évben is még csak 28 380 kat. hold földön folytatunk öntözéses gazdálkodást, s eb-

ből 21 800 kat. hold a rizs. Ezek a számok világosan mutatják az öntözéses gazdálkodás agrotechnikájának elmaradottságát, azt, hogy a monokultúrás termelést még nem tudtuk felszámolni.

A második ötéves tervben az öntözéshez vont területet 62 százalékkal kívánjuk növelni. A primitív gazdálkodási módot felszámoljuk, és a területnek nem több, mint 46 százaléka termelünk csak rizst.

á többin pedig más kultúrnövényeket, elsősorban takarmányt. Ehhez szükséges, hogy a már megépített és jelenleg is üzemben lévő, vagy a már kikapcsolt területeken elvégezzük a tereprendezést. Ez azért szükséges, mert telepeink eddig úgy épültek, hogy a talaj 20—30 centiméteres nivőkülönbségét nem vettük figyelembe, mivel elsősorban rizstermelésre készültek. A rizsnél az ilyen nivőkülönbség nem játszik szerepet, más kultúrnövények öntözésének lehetőségét azonban kizárja.

Öntözéses gazdálkodásunk másik megoldásra váró feladata a lecsapoló rendszer kiépítése, illetve a már meglévők kiciszítása, mivel a jelenlegi rendszer a víz gyors levezetését nem biztosítja.

A tereprendezés és a lecsapoló rendszer segítségével biztosítani tudjuk a megfelelő vetésforgó kialakítását. A forgóban történő gazdálkodáson keresztül megvédjük a talaj szerkezetét, meggátoljuk a telepek elgyomosodását. Mindez pedig alapja a termésátlag fokozatos növelésének.

Helyes lesz elterjedtebbé tenni az öntözés fejlettebb módszerét, a permetező öntözést, amely a növények vízellátásának természetesebb formája. Igaz, hogy a berendezés maga drága, s az öntözésnek ez a formája költségesebbnek látszik, de ha figyelembe vesszük, mibe kerül egy telep kialakítása, akkor jogosan vethetjük fel: nem olcsóbb-e ez a fajta öntözés?

Kutatóink, de nem kevésbé a mindennapi munkában résztvevők elsődendő feladata annak eldöntése, melyik az a rizsfajta, amely a mi sajátos viszonyaink között a legjobban ellenáll a bruzonés megbetegedésnek, ugyanakkor pedig a leggazdagabb termést adja. Meg kell mondani, hogy az első ötéves tervben elért átlagos terméseredmények nem ele-

gendők, egyes évek eredménye pedig (az elmúlt évben kat. holdanként 4.1 mázsa) katasztrofálisan rossz. A jelenleg leginkább használatos rizsfajta, a Dunghan Shali a bruzonés megbetegedéssel szemben nem ellenálló, így termelése továbbra is bizonytalan. De van-e olyan fajta, amely a bruzonának ellenáll? Igen van! Jelenleg mintegy 560 kat. holdon termelünk különféle szovjet és román fajtákat (Vross, Dubrovski, Krasznodári), amelyek rendkívül ellenálló képességűek, és emellett bő termést is adnak. Ezeknek a fajtáknak az elszaporítása kívánatos. Bevezetésüket fokozatosan és úgy kell biztosítani, hogy 1960-ban már kizárólag csak az ellenálló fajták kerüljenek elvetésre.

Az öntözés terén feladatunk az is, hogy lényegesen nagyobb területen vezessük be az öntözéses legelőgazdálkodást. Megyénkben a takarmányalap megtermelésében nem kis szerepet játszik a legelő. Legelőink azonban szűkek, sekély termőrétegeik, júliusban és augusztusban pedig már annyira kiszáradnak, hogy a rajtuk legelő állatok leromlanak, ha a szilás vagy más takarmány kiegészítéséről nem gondoskodunk. Az öntözés a talajjavítással egybekapcsolva döntően megváltoztatja a terméseredményeket. Nyugodtan mondhatjuk, hogy általuk a terméseredmények megkétszereződnek, megháromszorozódnak. Megvan minden adottságunk ahhoz, hogy a második ötéves terv során mintegy 5000 kat. hold legelőt bekapcsoljunk az öntözésbe.

Öntözéses gazdálkodásunkat elemezve és számotvetve lehetőségeinkkel, határozottan állíthatjuk, hogy Szolnok megye takarmánybázisát az öntözéses gazdálkodáson keresztül tudjuk csak megalapozni.

77 000 kat. hold talaj javítása

Ha megyénk termőterületének átlagos terméseredményeit vizsgáljuk, azt állapíthatjuk meg, hogy azok általában alacsonyak és ingadozóak. Ebben nem kis szerepük van a szikeseknek. Talajféleségeink kémiai összetétele, a méz hiánya és a sekély termőréteg eleve kizárja, hogy rajtuk javítás nélkül elérhessük a terméshozam állandó növelését. A talajtani tudomány azonban ma már annyira előrehaladt, hogy a szikes talajok megjavítása nehézséget nem okoz. A legszikesebb talajt is meg tudjuk javítani bázis kicserélés útján, és a legjobb minőségű talajt is el tudjuk szikesíteni.

Kormányzatunk a második ötéves tervben komoly összeget áldoz a szikes tala-

jak megjavítására. Az országos előírástól vizsgálva és figyelembe véve a megyénkben már e téren elért eredményeket, valamint a termelőszövetkezetek részéről mutatkozó nagy érdeklődést, úgy látjuk, hogy tanácsaink hatáskörében lehetőség van mintegy 77 000 kat. hold talaj javítására. Ebből 41 000 kat. hold a digózás, 36 000 kat. hold pedig a mésszel történő javítás.

Megyénkben az elmúlt év végéig mintegy 10 000 kat. hold szikes talaj javítása történt meg. Az eredmények azt bizonyítják, hogy a javított talaj általában holdanként két mázsa búzával terem többet. Ezek szerint a ráfordítás 2—3 év alatt megtérül.

Istálló-, zöld- és műtrágyázás

Amikor a terméshozam fokozatos növeléséről beszélünk, feltétlenül foglalkoznunk kell a talajerő fenntartásának kérdésével. A felszabadulás utáni években a szántóterületnek csak 5—7 százalékát részesítettük szervestrágyázásban. Ennek kihatásait még most is érezzük: talajfeleségeink soványak. A második ötéves terv végére ezért el akarjuk érni, hogy minden 3,7 kat. holdra egy-egy számosalat jusson. Ez az állatlétszám az összes szántóterület mintegy 15—16 százalékának biztosíthatja a szervestrágyát. A trágyázásnak ez a mérve azonban nem elegendő; a terméshozam fokozatos és állandó növelését csak ezáltal nem tudjuk biztosítani. Igen fontos tennivaló tehát az, hogy a trágya kezelését megjavítsuk, csökkentjük az eltűzelt szalma mennyiségét, és megakadályozzuk a trágyának levelesanyag formájában történő eltűzelését. Lényegesen csökkentenünk kell a trágya kihordásának költségeit is. Ezt úgy tudjuk elérni, ha gépesítünk.

A szervestrágyázás jól bevált módszere a zöldtrágyázás. Ez a módszer azonban mindaddig még nem terjedt el kellő mértékben. Elterjedését a megfelelő vetőmag hiánya is akadályozta. Nem kaptunk zöldtrágyázásra alkalmas somkóró vetőmagot, ugyanakkor magunk sem gondoskodtunk elszaporításáról. A második öt-

éves terv időszaka alatt komoly erőfeszítéseket kell tennünk a zöldtrágyázás elterjesztése érdekében. Biztosítanunk kell, hogy évenként mintegy 30 000 kat. hold részesüljön zöldtrágyázásban.

A talajerő fenntartása és következtésképpen a termésátlag növelése érdekében a szervestrágyázáson túl lényegesen foglalkoznunk kell a műtrágyázás eddig elért mérvét. A felszabadulás előtti időkből a műtrágyázás — lehet mondani — ismeretlen volt megyénkben, csupán egy-két nagyobb uradalomban találkozhattunk vele. A termelőszövetkezetek megalakulásával és megerősödésével ezen a téren döntő fordulat következett be. A termelőszövetkezetek 1955-ben már 40 kg műtrágyát használtak fel kat. holdanként. Ez is előmozdította azt, hogy termelőszövetkezeink termésátlaga ma már nemcsak eléri, hanem jelentősen meghaladja az egyénileg dolgozó parasztokét. A műtrágya felhasználása terén sokkal kedvezőtlenebb a helyzet az egyénileg dolgozó parasztok gazdaságaiban. Ezekben a műtrágya alkalmazása egészen elenyésző. Így megyei szinten alig értük el a kat. holdankénti 11 kg-ot. A szervestrágyázás elégtelensége, a tápanyag visszapótlásának szükségessége megköveteli, hogy a műtrágyafelhasználás 1960-ban megyei szinten elérje a kat. holdankénti 50 kg-ot.

Növénytermelésünk irányvonala a második ötéves tervben

Amikor a második ötéves terv növénytermelési irányvonalát vizsgáljuk, megyénkben a figyelmet három kérdés-komplexum felé kell fordítanunk. Ezek:

a kenyérgabona, a takarmányok, valamint az ipari, illetve szerződéses növények termelése.

10—12 százalékkal több kenyérgabonát

Megyénkben a növénytermelés legfőbb feladata a második ötéves tervben a kenyérgabona hozamának növelése. A felszabadulás utáni években a termelés irányvonala bizonyos mértékben eltolódott. Ma nem termelünk annyit kenyérgabonát, mint a felszabadulás előtt, ellenben lényegesen több rizst, cukorrépát, zöldséget, szerződéses aprómagvat. Ezért van az, hogy a dolgozók egyre fokozódó igényét kenyérgabonából nehezen tudtuk kielégíteni, sőt némi behozatalra is szorultunk.

A Központi Vezetőség a második ötéves terv irányelveinek tervezetében megjelölte, hogy a kalászosok vetésterületének arányát 6 százalékkal, a kat. holdankénti terméshozamot pedig 10—12 százalékkal kell növelni. Mindannyian világosan láthatjuk, hogy megyénknek ebből a fejlesztés-

tésből erősen ki kell vennie a részét, hiszen Szolnok megye az ország legtöbb és legjobb gabonát termő megyéje.

A Szolnok Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága megvizsgálta a második ötéves terv kenyérgabonatermelésre vonatkozó célkitűzéseit. Helyesnek és reálisnak látja, ha az összes szántóterület 36,7 százalékán termelünk kenyérgabonát. A Végrehajtó Bizottság elérhetőnek tartja, hogy — az első ötéves tervhez viszonyítva — a kenyérgabona termésátlagát 14 százalékkal növeljük. Ez azt jelenti, hogy a második ötéves tervben 9,3 mázsás termésátlagot érünk el.

Az a tény, hogy a szántóterület 36,7 százalékán kenyérgabonát kell termelnünk a második ötéves tervben, elkerülhetetlenné teszi, hogy a vetésforgóban kalászos után kalászos ne következzen,

Égyesek véleménye szerint ez megakadályozza a nagyobb átlagtermés elérését. Azok a megállapítások, amelyek a gabonát rossz előveteménynek minősítik, ma is változatlanul fennállanak. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a mezőgazdasági technika, a különböző kártevők elleni védekezés lehetősége, a vegyszeres gyomirtás és a műtrágyagyártás az utóbbi időben rengeteget fejlődött. A tudomány és a technika vívmányainak egyre fokozódó felhasználása idején tehát a gabona előveteményeinek kérdése egészen új megvilágításba kerül. Az elővetemény jelentősége lényegesen kisebb, és ahol az előveteményt okolják a kis termésért, ott

nem akarják belátni, hogy ma — jobban, mint valaha — az elővetemény értékét az emberek tevékenysége határozza meg. Ahol megfelelően felhasználják a tudomány és a technika vívmányait a kenyérgabona termelése során, ott ki tudják küszöbölni a kalászos előtti kalászos elővetemény okozta hátrányokat.

Az első ötéves tervben az aratás nehéz fizikai munkáját már felszámoltuk; 1955-ben az aratás 90 százalékát gépek végezték. Jelenleg az a feladat áll előttünk, hogy a kombajnaratással egyidőben a szalma préselését is megoldjuk, a szállítást pedig a legnagyobb mértékben gépesítsük.

Fejleszteni a takarmánytermelést

Az elmúlt évek során megyénkben a takarmánybázis megteremtésének kérdését nem oldottuk meg. Aránytalanságot találunk a növénytermelés és az állattenyésztés között. Az állatállomány gyors növekedését nem követte a takarmánytermelés azonos ütemű fejlesztése, s nem úgy, hogy ugyanazon a területen több takarmányt termeljünk. Ez volt az oka a takarmánytermelés alacsony szintjének. Ugyanakkor az összes takarmánygabonán belül nem volt elegendő kukoricát, az összes szalastakarmányon belül pedig elegendő pillangóstermő terület. Nem készítettünk megfelelő mennyiségű és minőségű silótakarmányt. Nem néztünk alaposan utána, hogy melyik az a takarmányfélése, amelyik egy kat. holdról a legnagyobb tömeget és tápértéket biztosítja.

A hiányosságok felszámolása érdekében területenként meg kell vizsgálni, hogyan tudjuk az állatállomány takarmányigényét a lejobban és a legolcsóbban biztosítani. A Szolnok Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága megtárgyalta ezt a kérdést, s az 1960-ra tervezett állatállomány várható takarmányszükségletét figyelembe véve úgy látja helyesnek, ha — az első ötéves tervhez viszonyítva — a második ötéves tervben a takarmánygabona termőterületét 5 százalékkal, ezen belül a kukoricáét 11 százalékkal növeljük. A szalastakarmányok területét a Végrehajtó Bizottság nem tartja szükségesnek gyarapítani. Ugyanakkor ezen belül a pillangósok vetésterületének arányát 25 százalékkal javasolja megjavítani. Ez azt jelenti, hogy amíg 1955-ben 1,57 kat. hold takarmánytermő terület jutott egy számossalatra, addig 1960-ban már 1,71 kat. hold jut majd. 1955-ben összes takarmánytermő területünk a szántóföld 45,2 százalékát foglalta el. 1960-ig ez 1,3 százalékkal növekszik.

Ezeket a számokat nem szabad mereven alkalmazni. A takarmánygabonán belül — mindenütt, ahol lehet — kukoricát termeljünk. A kukoricát azonban nem szabad a szikes területeken erőltetni, mert ott nem ad kielégítő termést. Hasonlóan kell gondolkoznunk a szalastakarmányról is. Minden talajba azt a növényféléseket vessük, amely ott a legnagyobb termést adja. Nem árt itt egy-két összehasonlító adatot megismerni:

Növényfélése:	Tömeg	Keményítő	Fehérje
	q/kh.	q/kh.	q/kh.
Őszi árpa 10,5 q/kh.	27	9,18	0,94
Tengeri 14 q/kh.	39	16,38	1,22
Lucerna széna 25 q/kh.	25	7,50	2,83
Silókukorica	150	22,50	1,65
Szudáni fű	270	27,10	2,71

Ezek a számok világosan mutatják, hogy takarmánytermelésünket milyen irányban kell fejlesztenünk. Nincs más növény, amely egy kat. holdról annyi emészthető fehérjét adna, mint a lucerna. E növény magja olyan érték, hogy, világpiaci viszonylatban, a Német Demokratikus Köztársaság egy mázsájáért egy autót ad. A takarmánygabonák közül az árpa lényegesen kevesebb tápértéket biztosít egy kat. holdról, mint a kukorica. Ugyanakkor nincs olyan tömegtakarmány, amely egy kat. holdról annyi tömeget és keményítő értéket adna, mint a silókukorica vagy a szudáni édes cirokfű. Emellett a silókukorica korán lekerül a tábláról, így tehát a búzának igen jó előveteménye. A tömegtakarmányok megtermelésénél azt kell figyelembe vennünk, hogy (szarvasmarha és juh) számosállatonként mintegy tíz köbméter szilás takarmányt kell évente biztosítani, s ezen belül mintegy 60—70 százalék jó minőségű zöld siló legyen.

Ahhoz, hogy takarmánymérlegünk egyensúlyba kerüljön, és a növényterme-

lés és az állattenyésztés között az aránytalanságot megszüntessük, az átlagtermés lényegesen növelését kell célul kitűznünk. El kell érniünk, hogy az őszi árpa átlagtermését 7, a tavaszi árpáét 13,6, a kukoricáét pedig 23,6 százalékkal növeljük. Ez azt fogja jelenteni, hogy a második ötéves tervben az őszi árpa átlagtermése 10,5, a tavaszi árpáé 7,5, a kukoricáé pedig 13,6 mázsa lesz. Ezen túlmenően lényegesen növelni kell a szalastakarmányok hozamát, és úgy, hogy a lucerna átlagtermése legalább 25 mázsa legyen.

Jogosan merülhet fel az a kérdés, hogy megvan-e mindennek az alapfeltétele. Határozottan azt mondhatjuk, hogy igen, hiszen a termelés fokozásának a kulcsa a kezünkben van. Ha a trágyamennyiséget és a trágva kezelést a megkívánt szintre emeljük, ha megtartjuk azt a törvényt, hogy az istállótrágyát elsősorban a takarmánynövényeknek biztosítjuk, a hozam növelésének alapfeltételét már megteremtettük. Ugyanakkor lényeges javulást kell elérniünk a kapálás, a betakarítás és a megtermett takarmány felhasználása terén. (Hogy minderre mi-

lyen nagy szükség van, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a lucernaféleségeknél az évente bekövetkezett mennyiségi és minőségi veszteség 40 százaléka körül jár.) Ugyancsak előre kell haladnunk a négyzetes vetés, valamint a kukorica heterózis termelése terén. 1960-ban a vetésterület legalább 60 százaléka heterózis kukoricát kell termelni.

A második ötéves terv során tennivalónk azonban ne csak az legyen, hogy egy kat. holdon több termést érjünk el, hanem az is, hogy lényegesen csökkentjük a termett takarmányféleségek előállításának költségét. Az önköltség csökkentése érdekében komoly feladatok várnak a gépállomásokra. Mivel rendkívül el vagyunk maradva a pillangós takarmányok betakarításának gépesítésével, ezen a területen jelentősen előre kell lépniünk. Az igaz, hogy a kaszálást nagybárra már gépesítettük, nincs megoldva azonban a rendszórás, a rendfelszedés, a hideg légáramlásos szénaszárítás és a lucernasilózás gépesítése. Lényegesen több és jobb járva-silózó kombájnról van szükségünk a második ötéves terv időszakában.

Az ipari növények termelése

A jövedelmező gazdálkodást nem kis mértékben befolyásolja az, hogy egy gazdaságban mennyi ipari és szerződéses növényt, mennyi kertmagvat termelnek. Ezen a téren elsősorban a cukorrépára kell nagy figyelmet fordítani. Szükséges, hogy a második ötéves tervben a cukorrépa vetésterületének arányát — ott ahol lehet — növeljük. A termőterület növelésén kívül lényegesen fokozniunk kell a cukorrépa termésátlagát. A második ötéves tervben úgy kell dolgoznunk, hogy a cukorrépa hozama 30 százalékkal magasabb legyen, mint az első ötéves tervben. Ennek a lehetősége megvan, különösen akkor, ha a cukorrépa munkáit, így a betakarítást is gépesítjük.

A dohány, a kender, a borsó, a len, a szerződéses növények és a kerti magvak komoly jövedelmet jelentenek a terme-

lőknek. Ezeket a mezőgazdasági terményeket a külföld nagyon keresi és jól megfizeti. Termelésüknél azonban ügyelni kell arra, hogy egy gazdaság ne foglalkozzék csak ipari növénytel, hanem csak eggyel, esetleg kettővel.

* * *

Ezek lehetőségeink és ezek a tennivalók várnak megyénk mezőgazdasági dolgozóira a növénytermelés fejlesztésének területén a második ötéves tervben. A legfontosabb annak a tudatnak a kialakítása, hogy a munkától és nem utósorban a tudomány és a technika vívmányainak egyre fokozódó felhasználásától függ célkitűzéseink elérése, ennek következtében pedig a dolgozó nép életszínvonalának állandó és fokozatos emelése.

Vedrődy Gusztáv